

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی آسیب های موجود با رویکرد بهبود روند نزولی زندگی در محلات نمونه موردی: محله پیرعبدالملک اردبیل

سعید بیرامی

فارغ التحصیل کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران (اردبیل)، ایران

چکیده

بافت های فرسوده شهری از مسائل و معضلات غیرقابل چشم پوشی شهرهای امروزی به شمار می آیند. بناهای درون این بافت ها به دلیل مشکلات ساختاری از حداقل کیفیت برای سکونت، برخوردار نبوده و به دلیل مسائل و مشکلات کالبدی و دسترسی؛ به راحتی نیز امکان اصلاح و نوسازی به شکل موردی ندارند. (حبیبی و همکاران، ۱۳۸۶): لذا اهمیت نوسازی بافت های فرسوده شهری همواره به عنوان هدفی اصلی و متعالی مد نظر صاحب نظران شهری بوده است. در همین راستا اندیشه های بسیاری توسط دانشمندان زاده گردید که گروهی آرمانی و جمعی در تحقق فرایند توسعه راهبردی و اجرایی بودند (عندلیب، ۱۳۸۶: ۱۲) تجربه این اندیشه ها در سراسر جهان نتایج متعددی را به همراه داشته است. این مقاله بر آن است، ضمن تبیین بافت های فرسوده در محلات به علل پیدایش آن پرداخته و پیشنهاداتی در زمینه ی راه های برون رفت از وضعیت موجود و رونق بخشی به نوسازی در این بافت ها را ارائه نماید بدین منظور با استفاده از نمونه موردی محله پیر عبدالملک اردبیل این راه کارها مورد ارزیابی قرار گرفت تا پاسخ سوال تحقیق که چه اقداماتی باعث بهبود روند نزولی زندگی در محلات میشود، بیان گردد.

کلمات کلیدی: آسیب شناسی، بافت فرسوده محلات، رضایتمندی، بهبود زندگی، محله پیرعبدالملک اردبیل

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

مقدمه

بسیاری از شهرهای کشور ما با پدیده‌های فرسایش محله‌های شهری مواجه‌اند. نمود عینی این فرسایش آفت زندگی اجتماعی در این بافتهاست. عوارض فرسایش به صورت نیمه متروک و متروک شدن بناها، مسکنهای نامناسب و نابهنجار و نزول کیفیتهای اقتصادی - اجتماعی پدیدار میشود. وسعت بالای بافت های فرسوده با معضلات فراوان و نبود استراتژی های روشن درخصوص برنامه ریزی و مدیریت طرح و اجرا در نوسازی این گونه بافت ها، سبب شده است تا زمینه های تحقق قوانین و مصوبات موجود نیز فراهم نشود و بافت های فرسوده شهری با روندی افزایشی به یکی از مهمترین چالش های شهرها تبدیل شوند. انقطاع ارتباطی مهمترین ویژگی های بافت قدیم و بافت های جدید و نوساز شهر، باعث زوال کالبد قدیمی شهر، از خود بیگانگی و از دست رفتن هویت شهر میشود. در چنین شرایطی لازم است با استفاده از سیاستهای مناسب به احیاء این بافتها پرداخته شود. احیاء، به مفهوم بازگرداندن زندگی در محلات قدیمی، بیش از هر چیز مستلزم رفع موانع قانونی فعلی از یکسو و توانمندسازی مردم محله به معنای واگذاری اختیارات لازم برای تصمیمگیری و ایجاد تشکل های اجرایی، فراهم آوردن خدمات مشاوره‌ای برنامه ریزی و طراحی و نیز اقدام شهرداری منطقه در رفع معضلات کالبدی - اجتماعی محله و ایجاد تسهیلات لازم از سوی دیگر میباشد.

طرح مسئله

با استفاده از مدل سفارشی لاجیت بررسی شده توسط هندی و همکارانش در میابیم: ویژگی هایی از قبیل کیفیت مدرسه ، پارکینگ، و حیاط به عنوان عوامل مهم رضایتمندی برای افراد ساکن در محله ، محسوب نمی شود بلکه مهم ترین ویژگی ها برای رضایتمندی از محله در میان افراد ظاهر جذاب و درک از ایمنی محله است، که نشان می دهد که هر طرح محله نو که قادر به پروراندن این ویژگی ها باشد به احتمال زیاد در جذب ساکنان موثر خواهد بود. اگر این طرح ها یک زندگی پایدار تر را ترویج می دهند، پس ممکن است توجیهی برای سیاستگذاران باشد که سعی می کنند آنها را پرورش دهند. (هندی و همکارانش، ۲۰۰۴) اما منجر به یک سوال میشود: آیا مردم آنها را می خواهند؟ یکی از دلایل پیچیده بودن جواب این است که این یک موضوع سلیقه ای است. برخی از افراد ممکن است از زندگی در محله های سنتی لذت ببرند اما برخی دیگر نه. سوالی که پس از آن مطرح می شود، این نیست که آیا کسی می خواهد، بلکه این است که چه کسی می خواهد در محله های سنتی زندگی کند؟ یکی دیگر از دلایل پیچیده بودن آن ، این است که محیط های مسکونی مجموعه ای از اجزای بسیار متفاوت هستند که برخی از آنها ممکن است مهم تر از بقیه باشند. این امکان باعث طرح پرسش جامعی می شود: کدام اجزا مهم ترند و چه اقداماتی باعث بهبود روند نزولی زندگی در محلات میشود؟

این مقاله این مسائل را بررسی می کند با در نظر گرفتن اینکه چه ویژگی های مسکونی برای رضایت کلی از محله مهم هستند، به بررسی نقاط ضعف و مشکلات محله پرداخته و در پی ارائه راهکار هایی جهت بهبود وضع فعلی با توجه به نیازهای افراد می باشد.

روش تحقیق

به منظور بهره‌مندی از نتایج تحقیقات داخلی و خارجی با روش اسنادی به جمع آوری اطلاعات اولیه پرداخته و از طریق مشاهده محیط و مصاحبه با ساکنین نمونه مورد نظر و استفاده از منابع کتابخانه ای مانند کتابها، مقالات، پایان نامه ها... به تبیین مولفه های اصلی و تشکیل دهنده ی محلات ، مشخصه ها ، دیدگاه های نظریه پردازان و معضلات کلی ، بررسی نمونه

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

موردی و... پرداخته و در نهایت با هدف شناسایی و ارائه پیشنهادهای جهت رفع مشکلات موجود و بهبود وضع فعلی برای ارتقا رضایتمندی و زندگی ساکنان محلات اقدام نموده‌ایم.

پیشینه تحقیق

اهمیت و ضرورت حفظ آثار کهن به عنوان پدیده‌های نمادین، بلکه به دلیل شناخت سیر تحول و تکامل تاریخ شهرسازی و تمدن شهرنشینی، حفظ هویت و اصالت شهری و تبیین حیات شهری بر اساس شواهد و مدارک علمی همواره مورد توجه بوده است. به نظر برخی محققان بهسازی و نوسازی شهری مربوط به سالهای پس از انقلاب صنعتی به ویژه قرن ۱۹ آغاز شده است. (شماعی و پور احمدی، ۱۳۸۴).

در ایران اولین اقدام مطالعاتی در سال ۱۳۴۸ به سرپرستی مهندس توسلی در مورد بافت تاریخی شهر یزد انجام گرفت طرح بعدی طرح بهسازی محله‌های تهران بازار عودلاجان بود که در سال ۱۳۵۹ تهیه شد، حدود سال ۱۳۶۳ مجموعه طرح‌های روانبخشی در بافت‌های قدیم شهرهای ایران به واسطه‌ی وزارت مسکن و شهرسازی در چند شهر به اجرا درآمد. (رهنما، ۱۳۷۵: ۲۳۸).

زیست شهری ایرانیان در سه لایه متقاطع صورت می‌گیرد. خانه مسکونی، محله شهری، شهر. یافته‌ها، آموزه‌ها و تجربه‌های علمی نشان می‌دهد استوارترین و پرشورترین فضای زیستی شهروندان محله‌ها می‌باشند. چرا که بررسی‌ها نشان می‌دهد انسان ایرانی بیش از آن که در گستره خانه یا گستره بازار و پهنه فراگیر شهر حضور داشته باشد، در محله خود حضور و عینیت داشته است. پیش از این جمعیت محله‌ها از کسانی تشکیل می‌شد که از جهت شغل یا اعتقادات دینی و یا سابقه قومی بسیار به یکدیگر شبیه بودند و به اصطلاح به فرهنگ مشترکی خو گرفته و از هنجارهای آن پیروی می‌کردند. بطور کلی ویژگی مهم و مثبت محله داشتن نوعی روح جمعی بود که مظاهر آن وحدت و پیوستگی افراد به یکدیگر و احساس یگانگی و نیز آمادگی برای مساعدت و همکاری در راه حفظ شعار محله و بهبود اوضاع آن بود. متأسفانه برای تحولات سیاسی دو قرن اخیر و پدید آمدن ملت در برابر دولت و مرکزیت آن و دگرگونی اقتصادی و اجتماعی مانند: مهاجرت، به وجود آمدن شهرهای بزرگ و نفوذ پذیری فرهنگ غربی و... محله رفته رفته ساختار و کارکرد‌های دیرینه خود را از دست داد و به «منطقه» یعنی واحدی که دولت برای اجرای برنامه‌های خود بر ساخته است، تبدیل شد. در چنین جمعیت‌های با داشتن فرهنگ‌ها و عادات و آداب گوناگون و... برحسب اتفاق در کنار یکدیگر سکنی گزیده و خود را در برابر دولت و نسبت به آن طلبکار می‌دیدند. در واقع ساکنان مناطق جدید به جای آنکه مانند محله قدیم، خود را در امور آن سهیم و در برابر پیشامدها مسؤول بدانند، از دولت می‌خواهند که همه مشکلات را حل کند. (فرهنگسرای اشراق، اخبار فرهنگسرا، یادداشت و مقاله)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

تعریف و تبیین محله

در فرهنگ لغت محله به عنوان بخشی از شهر، محدوده ای با خصوصیات مشخص، مکانی که تأمین کننده نیازهای مادی و معنوی دارای استانداردهای خاصی می باشد که تفاوت Neighbourhood unit انسان باشد تعریف شده است. از دیدگاه صاحب نظران تفاوت چندانی با یکدیگر ندارند. (تیزدل، 1384)

جدول ۱- دیدگاه ها و اندیشه های صاحب نظران در رابطه با محله (ماخذ: آرشینو نگارندگان)

سال	نظریه پرداز	دیدگاه و نظریه
1923	clarence perry	وی برای محله چارچوبی تعریف کرد: مکانی با 5000 نفر جمعیت، مساحت 160 ایکر، با مرکزیت مدرسه ی ابتدایی و اختصاص 10 درصد سطح زمین به پارک و فضای سبز
1960	Kevin lynch	محله ها قسمت هایی میان اندازه یا بزرگ هستند و به دلیل خصوصیات مشترکی که دارند کاملاً شناختی هستند و می توان سیمای آنها را از درون تمییز داد. حدود محله به لحاظ بصری می بایست معین و معلوم باشد.
1980-90	New urbanism theorisian	محله ها باید پیاده محور، فشرده، دارای کاربری مختلط همچنین طیف وسیعی از مسکن برای گروه های درآمدی مختلف باشند

بافت فرسوده در محلات و علل پیدایش آن

بافت فرسوده تظاهر نوعی بیماری در ساختار مجموعه های زیستی و عموماً مناطق شهری محسوب میگردند و عوامل چندی در بروز و شکلگیری آنها دخیل اند که از میان آنها میتوان به عوامل کالبدی، عملکردی، زیست محیطی، اقتصادی - اجتماعی، فرهنگی اشاره کرد. تأثیر مخرب هر یک از عوامل فوق سبب کاهش ارزشهای کمی و کیفی محیط زیست، در محدوده هایی از شهر میشود و با نزول ارزشهای سکونتی - عملکردی در این قبیل محدوده ها امر نوسازی، بازسازی و بهسازی در آنها متوقف میگردد و میل به عدم تغییر و تحول در آنها فزونی میابد و حالت فرسودگی و ناکارآمدی در آنها مستولی میشود و بدین ترتیب بافت فرسوده ی شهری به عنوان بازتابی از تاثیر عوامل مخرب شکل میگیرد و به صورت فضایی که به تدریج متعلق به همه کس و غیر قابل سکونت برای هر کس باشد به حیات خود ادامه میدهد. (مهندسين مشاور امکو، 1382، ص 1)

بافتهای فرسوده به دلیل معضلاتی همچون پایین بودن کیفیت زندگی، کاهش امنیت، مشکلات ترافیکی، فضاهای بی دفاع، ترس، بالا بودن جرم و بزه نیازمند استراتژیهای بنیادین جهت تغییرات اساسی در ابعاد کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، محیطی و.... هستند. تغییراتی که اغلب در بلندمدت و با صرف هزینه های گزاف جهت رفع مشکلات فوق از سوی نهادهای شامل

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

آموزش، اجرا و مهندسی و در نظر گرفتن نیازهای عمومی با تاکید بر اهداف و ارزیابی تغییرات صورت میگیرد. بازسازی و نوسازی موفقیت آمیز، منوط به در نظر گرفتن سرمایه ها یا ظرفیتهای انسانی می باشد که بندرت در ساختارهای موجود به آن توجه میشود. ظرفیتهای انسانی میتواند منجر به شکوفایی اقتصاد محلی و نوسازی با در نظر گرفتن شرایط مردمی که در آنجا زیست میکنند باشد. (Robinson-Barnes 1997)

علل و شکلگیری بافتهای فرسوده و ناکارآمد محلات :

همان گونه که اشاره شد عوامل چندی به تنهایی و یا در هماهنگی با یکدیگر باعث شکل گیری و به وجود آمدن بافتهای فرسوده و ناکارآمد میشوند. این عوامل میتوانند در شروع ایجاد بافت و یا بر اثر مداخلات ناسنجیده ی بعدی در هر یک از عوامل ساختاری بافت وارد عمل شده و پهنه ای را از ارتفاع خارج و کیفیت محیط انسانی را در آن کاهش دهند. پارامترهای تأثیرگذار و نقش آنها به عنوان عوامل مخرب محیطی در علل شکلگیری بافت فرسوده را میتوان به شرح ذیل مورد تحلیل قرار گرفت:

الف) عدم پیروی از یک برنامه ریزی منسجم

در اختیار نبودن برنامههای مدون و همه جانبه نگر در مسائل توسعه ی شهری، میتواند مناطق شهری و یا محدوده هایی از آنها را در بدو شکلگیری به یکی از دو عارضه ی ناکارآمدی و یا بی هویتی مبتلا کند .

ب) عوامل کالبدی

شکل پیوند و ارتباط یک پهنه با کل منطقه، نفوذپذیری، شبکه دسترسی درونی و بیرونی و نیز نحوه ی پیوند یا انطباق بافت با مورفولوژی و عوارض زمین قادر است بافتی را از حالت کارایی مطلوب خارج و در زمره ی بافتهای ناکارآمد قرار دهد . علاوه بر این، عدم تعادل بین تراکم بافت، نسبت توده و فضا، تفکیک اراضی و دانه بندی آنها در یک پهنه، درجه آسیب پذیری آن را در مواجهه با سوانح طبیعی غیرمترقبه بالا برده و کاهش ارزش کمی و کیفی آنها نسبت به سایر نقاط پیرامونی آن پدید می آورد.

ج) معضلات عملکردی

به طور کلی در هر پهنه ای که تعادل لازم بین نسبت فضایی کار با فضای مسکونی و گذران اوقات فراغت برقرار نباشد، مسائل و مشکلات متعدد اجتماعی بافت را دستخوش ناکارآمدی میسازند. پهنه های صرفاً کارگاهی، صنعتی، خدماتی، مسکونی، خوابگاهی و مراکز گستردهی تجاری همگی شواهدی دال بر ناکارآمدی را در خود نهفته دارند که به محض مهیا شدن شرایط مناسب به صورت معضل عملکردی بروز کرده و بافت را فاقد ارزش و کارایی مطلوب مینمایند.

د) عوامل آلایندهی زیست محیطی

تولید و توزیع انواع آلایندههای زیست محیطی چه به صورت بالفعل و یا بالقوه باعث کاهش ارزش کمی و کیفی بافت شده و توقف نوسازی را برای آن به ارمغان می آورند. انتشار زباله و فاضلاب و مشکلات ناشی از دفع آبهای سطحی و نیز معضلات

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

ناشی از انواع آلودگیها در هواو همچنین بروز انواع آلودگیهای صوتی در فضا، بهداشت، سلامتی و آسایش ساکنان یک پهنه را مورد تهدید قرار میدهند بروز پدیده های فوق، بافت شهری را دچار حالت فرسودگی و میرندگی میکند.

ه) عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

ترکیب اجتماعی و قومی اشکال خانواده و خانوار، تراکم های ناخالص و خالص جمعیتی، درآمد و اشتغال و نیز انواع فعالیتهای تولیدی و خدماتی از جمله عواملی هستند که بر شکل گیری و محتوای بافت شهری، اثر بایسته و تعیین کننده ای را میگذارند و آن را تبدیل به بافتی کارآمد و یا غیرکارآمد میکنند. تأثیر ناشی از کمبود زیرساختهای شهری کمبود و یا نارسایی تأسیسات و زیرساختهای شهری نظیر راه ارتباطی مناسب، کانال دفع فاضلاب و آبهای سطحی، آب، برق، گاز، تلفن و ... سبب ایجاد معضل و در عین حال فرسودگی بافت شهری میشوند. علاوه بر این، عبور عناصر نامطلوب از میان بافت شهری برای ارائه خدماتی به کل مناطق شهری و یا نقاط پیرامونی آن سبب فرسودگی و یا ناکارآمدی بافت شهری میگردد. عبور اتوبانها و بزرگراهها، راه آهن، شبکه برق فشار قوی، عبور کانالهای روباز و مسیرهای شهری به ویژه اگر با زباله، فاضلاب، و زائدات شهری همراه باشند سبب افت قیمت زمین در بافت و ناکارآمدی آن میگردد (مهندسین مشاور امکو، 1382، صص 3)

بررسی سیمای کالبدی محله پیرعبدالملک

محله ی پیرعبدالملک سومین محله (برادر کوچک) از محلات حیدری می باشد که با محله عالی قاپو از قسمت نعمتی برادر است. عالم ربانی پیرعبدالملک مسلمانی شیعه مذهب اثنی عشری و شخصیت بزرگواری بوده که مقامات معنوی قابل توجهی داشته. نام او در ابتدا عبدل بوده و چون آدم خیری بوده و زمین مسجد قبلی پیرعبدالملک را وقف کرده و آن مسجد توسط او ساخته شده بود به پیرعبدالملک مشهور شده (براساس مصاحبه با ربعلی بلبلی نگارنده کتاب عزاداری در اردبیل و حجت جوادزاده رئیس محله پیرعبدالملک) و بخاطر حضور او در این محله در گذشته، به احترام این بزرگوار، این محله با عنوان پیرعبدالملک نامگذاری و مشهور شد. (صفری، ۱۳۷۰: ج ۲، ص ۱۸۶) علاوه بر پیرعبدالملک دو پیر دیگر بنام های پیر شمس الدین و پیر زرگر نیز در این محله بوده اند. (صفری، ۱۳۷۰: ج ۲، صص ۱۸۶ و ۱۸۷) غالب این پیران شخصیت های بزرگواری بوده اند و مقامات معنوی قابل توجهی داشته اند و حتی بنا به نوشته ی بعضی ها، برخی از آنها صاحبان کشف و کرامات نیز بوده اند. کتاب صفوه الصفا درباره ی پیرعبدالملک می نویسد (صفری، ج ۲، ۱۳۷۰) این محله با ۱۶ شعبه یکی از محلات بزرگ اردبیل به حساب می آید. با محله ی اوچ دکان همسایه است و از قسمت شمال غربی هم به مجموعه ی تاریخی بازار اردبیل مشرف است. سیدآباد، عبدالله شاه، پیرزرگر، پیرشمس الدین، جمعه مسجد، حسن آباد، فانتازیا (فانتزی)، «علی کوچه سی» (کوچه علی)، ایلدرم شاه، نمه لر، آقانقی خرمنی، حاج حسین علی، مصطفی خمینی، سیداحمد، امام حسن، الزهرا، آزادی، حسن المجتبی، و کوچه ایمانقلی از شعبه های محله ی پیرعبدالملک به حساب می آیند. برخی از مساجد قدیم الاحداث این محله عبارتند از: مسجد حسن آباد، مسجد سنگر، مسجد پیرشمس الدین، مسجد سید آباد مسجد جمعه، مسجدعلی (ع)، مسجدنملر، مسجدپیرزرگر، مسجدایمانقلی، مسجدمهديه (عبداللهشاه)، مسجدسیداحمد، مسجدسجاده.

(بلبلی، ۱۳۸۵: ص ۹۲) راهی که از محله اوچ دکان و از کنار مسجد این محله می گذرد، از جلوی حمام محله پیرعبدالملک می گذشته تا به جلوی مسجد پیرعبدالملک می رسیده و از آنجا به کوچه فانتازیا ختم می شده. یعنی سالها قبل، اصلی ترین کوچه ی محله، همان کوچه فانتازیا بوده. (براساس مصاحبه با حجت جوادزاده رئیس محله پیرعبدالملک) اکنون در داخل محله پیرعبدالملک فقط سه کوچه مهم باقی مانده. کوچه های فانتازیا، سید احمد و حسن آباد که می توان گفت کوچه های اصلی محله هستند. امروزه همه ساله، در روز نیمه ی شعبان، سراسر کوچه فانتازیا توسط اهالی محل تزئین می شود. اهالی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

محلّه همه در این کار کمک می کنند. شیرینی پخش می شود و ... این نمونه ای از اتحاد و همدلی اهالی محلّه است. (براساس مصاحبه با میرزاآبادی، از اهالی مسجد جمعه، محلّه پیرعبدالملک) در قدیم هرکدام از محلات ششگانه ی اردبیل، میدان مخصوصی برای اجرای مراسم مذهبی و عزاداری خود داشتند. محلّه پیرعبدالملک نیز چنین میدان عمومی ای برای عزاداری داشته که متأسفانه در زمان حکومت پهلوی، این میدان را از بین برده اند و جای آن چند مغازه ساخته اند که فاقد هرگونه معماری ارزشی می باشد.

این مغازه ها جلوی دید نمای اصلی مسجد پیرعبدالملک را هم گرفته اند. مسجد پیرعبدالملک هم که بنای اصلی آن مربوط به دوره ی قاجاریه است این اواخر بازسازی و احیا شد و الان مورد استفاده ی مردم و مؤمنین محترم می باشد. کسانی که دیده اند می گویند در گذشته در وسط محلّه پیرعبدالملک، میدان باز و بزرگی بوده که در آنجا میوه جات و سبزیجات می فروخته اند. در واقع این میدان یکی از میدان های اصلی تجاری اردبیل بوده. در بیشتر مغازه های اطراف میدان هم، مردم به نجاری و کار چوب اشتغال داشتند. جالب اینکه هنوز هم این مشاغل در این محلّه دایر است. اصلی ترین و قدیمی ترین مسافرخانه های شهر، ابتدا در این محلّه ساخته شده است: مسافرخانه ی نجف و «آینالی مسافرخانا»^۱. روستائیان و عشایری که از اطراف برای خرید به اردبیل می آمدند در این مسافرخانه اقامت می کردند. این محلّه، زمانی برای تجار و دامداران محلّه آشنایی بوده. تجار و دامدارانی که از اطراف می آمدند در کاروانسرای معروف «حاج عسگر» اتراق کرده و دام های خود را هم آنجا می بسته اند. در کنار این کاروانسرا، حمام معروف «کهنه حمام» قرار داشته. تجار و دامداران خسته از این حمام استفاده می کردند. متأسفانه این حمام باستانی به هنگام احداث خیابانی که امروزه خیابان آیت الله کاشانی نامیده می شود زیر خاک دفن شده و هیچ اثری از آن باقی نمانده است.

همزمان با دو قسمت شدن این محلّه به وسیله خیابان اصلی، یک سری کارهای اساسی هم آنجا انجام شد که یکی از آنها سروسامان یافتن بازار سرپوشیده بود. اکنون یک راسته از راسته های بازار سرپوشیده به نام پیرعبدالملک نامگذاری و مشهور شده است. در گذشته پیرعبدالملک، در واقع نوعی چوبخانه بوده و شغل اصلی اهالی این محلّه نیز نجاری و خرید و فروش چوب محسوب می شده. وجود مسجد جمعه که کهن ترین بنای تاریخی اردبیل می باشد در این محلّه، به شهرت و اهمیت محلّه افزوده است. بنای اولیه این مسجد از دوره ی سلجوقی است. این محلّه یک «توغ» هم دارد که هدیه شاه اسماعیل صفوی است.

بناها و آثار تاریخی محلّه ی پیرعبدالملک

از آثار و بناهای باستانی این محلّه می توان به «مسجد جمعه» که در حال حاضر کهن ترین بنای تاریخی اردبیل است و منزل قدیمی مرحوم حریریان در کوچه پیر شمس الدین و منزل مرحوم حاج یوسف آقا صادقی و منزل مرحوم معینی که به کلی از بین رفته و چهار حمام به نام های حمام کهنه (که به طور کلی زیر خاک و خاکستر دفن شده)، حمام میرزا حبیب، حمام پیرزرگر، حمام سیدآباد واقع در کوچه سید آباد و یک پل بنام پل سیدآباد اشاره کرد.

مسجد جمعه: مسجد جمعه که مردم اردبیل به آن «جمعه مسجد» می گویند و در بعضی از نسخ و کتب بنام مسجد آدینه و مسجد عتیق نیز از آن یاد شده بازمانده ی مسجدی عظیم و گسترده و کم نظیر است که در دوره های مختلف اسلامی بویژه سلجوقی شکل گرفته و تا دوره ی صفویه شاخص اصلی شهر اردبیل به شمار می رفته است و تا اوایل دوره ی صفوی مهمور و آباد بوده است. (به آذین، ۱۳۲۷: ص ۱۰۵) این مسجد در قسمت شمال شرقی شهر و در محلّه پیر شمس الدین از توابع محلّه ی پیرعبدالملک، میان گورستانی قرار گرفته است. البته چون از مدتها پیش دفن اموات در آن ممنوع شده قبور موجود متروک

۱- «آینالی مسافرخانا» اصطلاح ترکی به معنی «مسافرخانه ی آینه دار» است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

و در شرف از بین رفتن می باشد. در اوایل قرن چهارم هجری قمری، بازار اردبیل در این منطقه از شهر قرار داشته و این مسجد در وسط آن بازار بوده است. (به آذین، ۱۳۸۲: ص ۱۰۵) مسجد از سه قسمت تشکیل یافته است: اولین قسمت بنا پایه ی مناره ای است، دومین قسمت اصلی بنا، مسجد تیرپوش است، سومین قسمت بنا، مسجد قدیم است که بنایی مرکب از چهارطاق و گنبد است. (زنده دل، ۱۳۷۷: ص ۹۳)

حمام کهنه: حمام کهنه، یکی از حمام های بسیار زیبا و تاریخی اردبیل بود که در محله ی پیرعبدالملک قرار داشت. کف آن حداقل چند متر پایین تر از سطح بازارهای مجاور قرار داشت و با عبور از ۱۵ الی ۲۰ پله به رختکن حمام وارد می شد. چنین به نظر می رسد که پایین بودن آن برای این بوده است که از هوای باز محفوظ بماند و در زمستان گرم و در تابستان خنکتر باشد، با این حال باید قبول کرد که به مرور ایام سطح اراضی اطراف نیز بالا آمده تفاوت خود را با کف حمام ها بیشتر گردانیده بود. (صفری، ۱۳۷۰: ص ۱۹۳) متأسفانه شهرداری اردبیل بدون توجه به حفظ هویت های تاریخی و فرهنگی اردبیل در سال ۱۳۳۵ هنگام خیابان کشی خیابان «شاه» سابق و خیابان آیت الله کاشانی فعلی این حمام قدیمی را در مسیر خیابان قرار داد و پیکر جسیم آن را به دست ماشین آلات سنگین راه سازی سپرد.

حمام میرزا حبیب: این حمام که به آن حمام پیرعبدالملک نیز می گویند در محله ی پیرعبدالملک واقع شده است. **حمام پیرزرگر:** این حمام در محله ای به همان نام در بر میدان مسجد قرار گرفته است. در ورودی و راهرویی ساده دارد، اما رختکن آن شکل قدیمی خود را حفظ کرده است. دارای سکوهایی قدیمی، شاه نشین ها، کف سنگ فرش و حوض سنگی هشت ضلعی با چهار بازوی سنگی است که با یک پله ی کوچک به سکوی رختکن منتهی می شده است. **پل سیدآباد (پیرمادر):** پل سیدآباد در اول کوچه سیدآباد محله پیرمادر واقع بوده و به دوره ی صفویه منسوب است. این پل هم بر روی رودخانه بالیقلو بنا شده دارای سه چشمه اصلی بزرگ و دو چشمه کوچک در میان پایه هاست. پل مذکور دارای طاقهای ضربی آجری و پایه های سنگی است. ملاط بکاررفته در آن ملاط گچوآهک می باشد.

با توجه به بررسی های انجام شده به یکسری مطالب در ادامه اشاره می کنیم:

شهروندان چگونه می توانند به محله های خود معنا بدهند:

بنظر می رسد مهمترین راهکار ساخت این معنا در محله ها، بهره گیری از مشارکت مردم است. اگر نظام برنامه ریزی در عملکرد حوزه شهری، به مردم اجازه دهد که عرصه های عمومی خود را شکل دهند، بدون تردید عرصه های عمومی تشکیل می شود و فضاهای متناسب آن ساخته می شود. جامعه به مشارکت مردم نیاز دارد، اما تا بستر مشارکت وجود نداشته باشد، نهاد های مشارکت شکل نمی گیرد. بنابراین برای زمینه سازی مشارکت مردم نخست باید آنها را به عنوان یک فرد به رسمیت شناخت و سپس آنها را با مسؤولیت ها و وظایف شهروندی آشنا نمود و با ایجاد ساز و کارهایی همه مردم را درگیر کرد تا مشارکت واقعی شکل بگیرد و مردم در سرنوشت محله و کوچه خودشان شریک شوند. شورا نیز در این بستر معنا پیدا می کند، شورای محله به مفهوم مالکیت جمعی است و احساسی که به فضای عمومی شهری یا برای مالکیت جمعی شکل می گیرد. اما امروزه این وابستگی ها به طور چشمگیری در شهرها به علل ذیل از بین رفته است:

- ۱- ورود تکنولوژی های نوین ارتباطی و اطلاعاتی (اینترنت) و ابزارهای رسانه ای مانند شبکه های ماهواره ای
- ۲- ورود تکنولوژی اتومبیل و سایر وسایل حمل و نقل خصوصی
- ۳- فاصله محل زندگی (سکونت) و محل کار
- ۴- نا پایداری و گذرا بودن ارتباطات مردم با یکدیگر
- ۵- نفوذ پذیری مرزهای محله به علت الزامات شهر سازی (مانند عبور پل و اتوبان از یک محله)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

- ۶- مهاجرت و نا پایداری اقامت در یک محله
- ۷- تعدد منابع القاء کننده ارزشها و باورها
- ۸- تغییر ماهیت بازار و انفجار در تنوع تولید و مصرف گرایی
- ۹- و نتیجتا کاهش تعلق خاطر محله ای و بروز پدیده های ناهنجاری همچون وندالیسم (آشوب طلبی و تخریب اموال عمومی) البته به نظر می رسد با ساز و کارهایی می توان دوباره این وابستگی ها را احیاء نمود و از آن برای شکوفایی و آبادانی محله بهره جست . ولی نخست لازم است بدانیم خصوصیات و مشخصه های یک محله کدام است ؟ عوامل اصلی تشکیل دهنده هویت و عناصر و ارکان تشکیل دهنده محله چیست ؟ ...

مشخصه های کلی محله :

- ۱- محله دارای سابقه تاریخی است .
- ۲- محله دارای فضاهای عمومی و باز برای بروز و ظهور خلاقیت های فرهنگی اجتماعی است .
- ۳- محله دارای نمادها و زیر ساخت های خاص خود است .
- ۴- امکان اعمال نظر و نظارت عمومی در محله وجود دارد .
- ۵- محله دارای اجتماع قانون مدار و یا ارزش مدار است .
- ۶- در ساکنان محله احساس مالکیت وجود دارد .
- ۷- محله دارای ساخت اجتماعی و سیاسی است (مانند شورای محله)
- ۸- تعلق اجتماعی در محله وجود دارد .
- ۹- در محله انسجام و پیوستگی وجود دارد .
- ۱۰- توانایی شناخت و حل مسائل محله در حیطه قدرت افراد محله است.
- ۱۱- در محله آرامش ، امنیت و آزادی وجود دارد .
- ۱۲- با نظام های اقتصادی - فرهنگی - اجتماعی و سیاسی شهر پیوند دارد.
- ۱۳- هنجارهای خاص در محله حاکم است .
- ۱۴- و ...

عناصر و ارکان تشکیل دهنده محله :

۱. خانواده سالم و شهروند سالم
 ۲. نمادهای متمایز کننده
 ۳. تشکل ها ، اجتماعات محلی و پیشروان محلی
 ۴. امکانات و منابع محله ای (زیر ساخت های محله)
 ۵. نهاد تصمیم ساز و ناظر بر قوانین محلی
- مهمترین عوامل تشکیل دهنده هویت محله های شهری :
۱. تعاملات انسانی
 ۲. حافظه تاریخی (خاطره)
 ۳. رفتارها و هنجارها

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

۴. فرهنگ

۵. هنر و سلیقه

۱- تعاملات انسانی :

محله و شهر بدون عامل انسان مفهوم ندارد . بنا براین وقتی که از شهر می گوئیم ، منظور تعاملات انسانی است . تعاملات انسان با انسان ، انسان با محیط و انسان با شهر . و به همین دلیل هویت شهر ، هویت انسان را تشکیل می دهد.

۲- حافظه تاریخی :

از عناصری که انسان با آن تعریف می شود ، حافظه است . محله های شهری نیز مانند انسان دارای حافظه هستند، بنابراین اگر شهری فاقد حافظه تاریخی باشد ، شهر هویت داری نیست . حافظه تاریخی شهر یعنی اینکه تعریف کند در هر مکان چه اتفاقی رخ داده است ؟ شهر با خاطره هایش تعریف می شود . هر چه این خاطره ها بیشتر باشد هویت انسان یا شهر کامل تر می گردد . خاطره باعث می شود فرد یا شهر در حال زندگی کند و غم گذشته و تشویش آینده را نداشته باشد .

۳- رفتارها و هنجارها :

هویت انسان به جز شکل فیزیکی ، با هنجارها و رفتارهایش شکل می گیرد. افراد نه تنها از روی شناسنامه بلکه از روی رفتارها و هنجارهایشان شناسایی می شوند. شهر نیز دارای رفتار و هنجار است و شهر به هنجار شهری است که افراد آن احساس ایمنی کنند و ساکنان آن از طریق مکان ها و فضا ها به آن جذب شوند . محله های شهری باید فضایی داشته باشد که بتواند هویت خود را به شهروند و شهروند هویت خود را به شهر و محله عرضه کند . همچنین محله های شهر نیاز به مکان هایی دارد که اتفاقات اجتماعی و حادثه های روزانه در آن رخ دهد .

۴- فرهنگ :

فرهنگ در هویت شهر دارای دو معناست :

۱- فرهنگ سنتی (به ارث رسیده)

۲- فرهنگ روز آمد (افراد بنا به خواسته های روز آنرا می سازند)

با این اشاره می توان گفت فرهنگ معمولاً با افراد می آید و می رود . و در این آمد و شد و تعامل بین گذشته و حال مرتب تبدیل به روز می شود و پالایش و دگرگونی می یابد . شهر بدون فرهنگ شهری بدون هویت است . هر قدر غنای فرهنگی شهر افزایش یابد آن شهر از سطح فرهنگ بالاتری برخوردار خواهد بود و باعث خواهد شد که هنجار های فردی با فرهنگ شهری آشنا شده و متعادل و معنا دار گردد.

۵- هنر و سلیقه :

هنر جزء ذائقه شهر است و سلیقه جزء عناصری است که با هویت و فرهنگ رابطه نزدیک دارد . در شهری که مقوله زیبایی شناسی ارزشمند است ، ساکنین و شهروندان نسبت به ساخت و ساز بناها در شهر حساسند و اجازه نمی دهند هر بنایی در شهر ساخته شود . سلیقه عمومی در این فضا به گونه ای است که معماران ، شهر سازان و کلیه مدیران شهری موظف به پاسخگویی و تعامل با مخاطبین خود هستند . (رفیعیان، خرمگاه، اسماعیلی، ۱۳۸۹)

نیازسنجی (در ابعاد جسمی ، روانی ، اجتماعی و معنوی)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

الف) امنیت و ایمنی در شهر :

- امنیت در تردد
 - امنیت فضاهای کار و زندگی
 - امنیت مکان ها تفریحی - ورزشی
- ب) یاد گیری و توانمند شدن در حوزه شهروندی :

- مهارت های زندگی شهری
- سواد رسانه ای
- مهارت های داوری و ارزشیابی
- مهارت های ارتباطی مؤثر
- حقوق و تکالیف همسایگی و شهروندی
- شناسایی و حل مسئله
- درک هنری
- کامپیوتر و اینترنت
- زبان خارجی
- مهارت های مدیریت خانه و خانواده
- محله شناسی و معماری

ج) رفاه :

- محیط زیست سالم
- حضور اقتصادی
- امکانات تفریحی
- رفاه فرهنگی و معنوی
- وجود فضاهای باز شهری
- امکان دسترسی به اطلاعات
- نیازهای ویژه معلولین

د) مشارکت و خود مختاری :

- توسعه بخش شهروندی
- تفویض اختیار
- امکان یادگیری و تجربه اجتماعی

آسیب شناسی در محله

با توجه به بررسی های انجام شده نسبت به نمونه مورد نظر مشکلات موجود در محلات را می توان به صورت زیر دسته بندی نمود:

- تغییرات در ساختار کالبدی محله :

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

ورود خودرو و سهولت امکان حرکت آن، باعث تخریب فضای کالبدی محلات تاریخی به ویژه مراکز محله ای و تضعیف قلمرو محله ای در بافتهای جدید گردید. مرکز محله در گذشته فضایی پویا و پاسخگو به زندگی اجتماعی ساکنان محله بوده است، امروزه به دلیل عدم برخورداری از کاربریهای مناسب و جذاب در مقیاس محلی، کارایی خود را بعنوان یک فضای شهری زنده از دست داده است و به فضایی نامنظم و آشفته تبدیل گشته است.

شکل ۱- مرکز محله (ماخذ: نگارندگان)

- تغییرات در ساختار اجتماعی محله :

با تغییر ساختار کالبدی و تقسیمات متمرکز محله ای به مجموعه ای از لایه های غیرمتمرکز، شبکه های مختلفی از روابط اجتماعی گذرا جایگزین همبستگی های اجتماعی متمرکز شد.

شکل ۲- پراکندگی کاربریها (ماخذ: نگارندگان)

-عدم تعریف صحیح و هماهنگ از مفهوم محله بین شهرداری ها، سازمان های مرتبط با امور شهری و مردم:

شهرداری ها برای خدمات رسانی مناسب تر و بهتر به مردم به منطقه بندی، ناحیه بندی و از جمله محله بندی شهرها می پردازند. ولی در بیشتر موارد این تقسیمات با تقسیم بندی طرح های توسعه شهری و تقسیم بندی ادارات و نهادهای دیگر دست اندر کار با امور توسعه شهری منطبق نیست

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوزمجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

- تغییرات در ساختار بافت های موجود در محله: از بین رفتن برخی از بناهای ارزشمند قدیمی و تخریب آنها به دلیل بی توجهی در امر حفاظت و مرمت باعث شده فرسودگی در سطح محله بیشتر آشکار شود و از آنجا که کاربری گذشته آنها با شرایط و نیاز های کنونی سازگار نیست، به طور محسوسی با زندگی روزمره ساکنان بیگانه شده اند.

شکل ۳- بناهای تخریب شده (ماخذ: نگارندگان)

شکل ۵- کوچه آخوندزاده (ماخذ: نگارندگان)

شکل ۴- حمام پیرزرگر (ماخذ: نگارندگان)

- تغییر در نوع ساخت و ساز: در سطح محله به صورت پراکنده، نوسازی خانه های مسکونی به چشم می خورد، این نوسازی ها که توسط مالکین و بدون توجه به هویت محله و بافت تاریخی و ارزش های فرهنگی آن انجام شده است، منجر به از بین رفتن یکپارچگی سیما و منظر این محله گردیده است و هویت تاریخی آن را خدشه دار ساخته است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

شکل ۴- ساختمان‌های نوساز (ماخذ: نگارندگان)

نتایج و پیامدهای ادامه روند وضع موجود بافت‌های فرسوده در محلات

اصولاً فرسودگی به کالبد منحصر نمی‌شود بلکه معرف وجود شرایطی از جمله موارد زیر است که زندگی انسان را در ابعاد مختلف تهدید می‌کند، به گونه‌ای که به نظر می‌رسد تداوم این روند در بافت‌های فرسوده خود به منزله زلزله‌های فاجعه آمیز است که نسل‌های آینده را تهدید می‌کند و باید بیش از پیش نگران وقوع تدریجی آن بود:

- جرایم در بافت فرسوده بیشتر از نقاط دیگر است.
- آسیب پذیری خانه‌های بافت فرسوده در برابر زلزله کاملاً جدی است.
- امداد و خدمات رسانی در مواقع بحران با مشکلات جدی روبرو است.
- امکان حفظ حرمت انسان‌ها به حداقل می‌رسد.
- رشد و تربیت در بافت فرسوده با موانع جدی محیطی روبرو است.
- زیرساخت‌های بافت فرسوده از متوسط شهر بسیار کمتر است.
- فقر اقتصادی در بافت‌های فرسوده، توان مشارکت و نظارت مردم را سلب می‌کند.
- انگیزه‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در بافت‌های فرسوده پایین است.

مجموعه این عوامل موجب می‌شود که زندگی اجتماعی در سطح این محله با ارزش تاریخی، به گونه‌ای کمرنگ و به دور از معیارهای مطلوب شهرنشینی در جریان باشد. بدیهی است که بی‌توجهی نسبت به رفع مشکلات گفته شده نه تنها امکان بهره‌برداری از این ثروت ملی را در زمینه توریسم و گردشگری از ما خواهد گرفت، بلکه با وخیم‌تر شدن شرایط نامناسب موجود و محو شدن تصاویر ذهنی گذشته، بهسازی و بازآفرینی کالبدی این بافت تاریخی در آینده دشوارتر خواهد شد.

نتیجه‌گیری

با همه تغییراتی که در ساختار فضایی شهرها نسبت به گذشته انجام شده، محله نقش و جایگاه خود را در تصویر ذهنی مردم دارد. مردم محله را مکانی می‌دانند که بعد از خانه، مهم‌ترین شکل مکان‌زندگیشان می‌باشد و رویکردی احساسی نسبت به آن دارند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که محله ادراکی مردم کاملاً متفاوت با محلات قراردادی است که شهرداری‌ها آن را تعریف می‌کنند. از نظر مردم، محله قلمرویی مسکونی است که با مفاهیم اجتماعی و مکانی تعریف می‌شود در حالی که از نظر شهرداری‌ها محله مفهومی فضایی است و با مرزهایی مشخص تعریف می‌گردد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

نتایج کاربردی و پیشنهادات :

موارد اشاره شده در باب چيستی محله قابليت بسط و توسعه فراوان دارد ، که در این مجال نمی گنجد . امید است در آینده فرصتی برای غنا بخشیدن به این مفاهیم حاصل شود . اما هدف از بررسی مقدماتی برای مفاهیم مرتبط با بافت فرسوده ، شناخت نقاط ضعف محلات ، مشخصه ها و ویژگی های محله های شهری بوده است ؛ تا شاید بتوانیم بر اساس آن حیطه اثر گذاری و نحوه مداخله ساکنین وسازمانها را در محله ها مشخص نماییم . از سوی دیگر احیاء محلات امر ساده ای نیست که یک سازمان بتواند تنها و بدون مشارکت سایر نهادها و ارگان های مسؤول ، ذینفع و تأثیر گذار و همچنین همراهی شهروندان ساکن در محله ها به انجام آن مبادرت نماید . برنامه ریزی جامع نگر حاصل تفکر جمعی است و موجب قوام یافتگی و پویایی می گردد. برنامه ریزی را نمی توان بدون رویکرد جامع نگر پیش برد و از این رو دانش برنامه ریزی متکی بر اصول بنیادی است که همان اصول جامع نگرانه در برنامه ریزی هستند. این اصول را در چهار مفهوم اساسی زیر چنین می توان بر شمرد :

۱- متغیر پذیر بودن :

یعنی درک نیازها و ویژگی های منحصر به فرد مکان ها ، طبقات اجتماعی ، فرهنگی ، اقتصادی ، صنفی ، جنسیت ، سن ، خرده فرهنگ های مختلف و ...

۲- پایداری :

یعنی توجه به موضوعات برنامه ریزی در افق های زمانی کوتاه مدت ، میان مدت و دراز مدت .

۳- یکپارچگی :

یعنی تلفیق مناسب ریز برنامه ها ، هدف ها و فعالیت های مرتبط جهت بدست آوردن کلیت اثر بخش و کار آمد .

۴- فراگیری و مشارکت :

یعنی شناخت ، جلب مشارکت و یا تعامل با طیف وسیع افراد و سازمان هایی که در فرایند برنامه ریزی دخیل و یا ذینفع هستند .

حال اگر بخواهیم با رویکرد برنامه ریزی جامع نگر به مقوله احیاء محلات پردازیم می بایست به ارکان و مشخصه های یک محله اشاره کنیم که عبارت است از :

۱- خانواده سالم و شهروند سالم

۲- نمادهای متمایز کننده

۳- تشکل ها ، اجتماعات و پیشروان محلی

۴- امکانات و منابع محله ای

۵- نهاد تصمیم ساز و ناظر بر قوانین محلی

بنابنه مطالعات و مصاحبه از افراد ساکن محله مورد مطالعه می توان پیشنهادات زیر را جهت بهبود وضعیت فعلی محله و رضایت افراد معرفی نمود:

- طراحی و ایجاد شبکه انتظامی محله
- ساماندهی نظام سکونتی افراد غیر بومی در بافت محله
- پاکسازی مخروبه ها و دفن نخاله های موجود در بافت

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

- اصلاح یا حذف برخی معابر تنگ و ناکارآمد که بلا استفاده مانده‌اند
- پاکسازی نقاط جرم خیز و نا امن در بافت محله جهت حفظ امنیت و سلامت افراد
- راه اندازی سیستم های خدماتی مهم در محله مانند اورژانس، آشنشانی، حمل زباله و....
- راه اندازی فروشگاههای چند منظوره جهت رفاه حال اهالی محله (بخصوص افراد مسن)
- اصلاح و بازسازی تجهیزات شهری موجود در محله
- ساماندهی کاربری ها به گونه ای که فرم قدیمی حفظ شده و حالت شهرکی به خود نگیرد.
- توزیع متناسب فضا و فعالیت ها بگونه‌ای که نه به بافت صدمه بزند و نه بلااستفاده بماند.
- ایجاد مکان های اجتماعی برای گردهمایی و اعمال مشارکتی
- تجهیز مرکزیت محله به برخی نیازهای اساسی افراد بخاطر حفظ رضایت آنها
- انتخاب و واگذاری برخی مسئولیت های جزئی به جوانان محله برای افزایش حس تعلق آنها به محله
- تشکیل کار گروههایی برای طراحی و اجرای طرح های توانمند سازی خانواده ها
- طراحی و اجرای برنامه های ویژه توانمند سازی شهروندی برای کودکان و نوجوانان به عنوان نسل آینده
- اجرای برنامه هایی جمعی مانند مسابقه، جشن، سرگرمی و... برای گردهمایی افراد محله مانند گذشته ولی با توجه به نیاز های امروزی آنها که هم جذابیت داشته باشد و هم همبستگی و تعامل را یادآور گردد.

با امید به تغییر بنیادین در اندیشه ها و باورهای « ما » و حفظ آثار تاریخی و انجام اعمالی جهت بهبود وضع کنونی محلات که روز به روز رو به فرسودگی و ناکارآمدی دارند و هر تک تک ما باید در حفظ و ارتقا آن تلاش نماییم و بستری مناسب جهت بهسازی و نوسازی محلات و بافت های فرسوده فراهم کنیم، این مقاله را به پایان می رسانیم .

منابع :

۱. مقدم، ح. طرح لرزه‌ای ساختمان‌های آجری، موسسه انتشارات علمی دانشگاه صنعتی شریف، ۱۳۷۳.
۲. تقی زاده، م. مبانی نظری معماری و شهرسازی اسلامی، انتشارات راهیان، ۱۳۸۵.
۳. بحرینی، س. مبانی طراحی شهری، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۷.
۴. آیین‌نامه طراحی ساختمان‌ها در برابر زلزله (استاندارد ۲۸۰۰)، ویرایش سوم، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۸۴.
۵. فیوض، ع. مطالعه خصوصیات دینامیکی کندهای بتنی با روش ارتعاشات محیطی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز، شیراز، ۱۳۶۹.
۶. رحیم‌زاده، ف.، باقری، س. بررسی رفتار دینامیکی مخازن روزمینی انعطاف‌پذیر، چهارمین کنفرانس بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله، تهران، ۱۳۸۲.
7. Dicleli M, Bruneau M. Seismic performance of single-span simply supported and continuous slab-on-girder steel highway bridges. *Journal of Structural Engineering, ASCE*; 121(10): 1497-1506, 1995.
8. AASHTO. LRFD bridge design specifications (4th ed.). Washington (DC): American Association of State Highway and Transportation Officials; 2007.
9. Chopra AK. Dynamics of structures: Theory and applications to earthquake engineering (2nd ed.), Prentice Hall, Englewood Cliffs, 2001.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

10. Computers and Structures, Inc. SAP2000, version 7.4, Integrated structural analysis and design software. Berkeley, CA; 2000.